

Teoretické východiská terminologického vymedzenia pojmu vysoko-profilový incident

prof. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD.

Abstrakt: Cieľom príspevku bude prezentovať základné teoretické východiská, resp. myšlienkovú základňu teórie zadefinovania unifikovaného pojmu vysoko profilový incident v podmienkach Slovenskej republiky. Na základe všeobecných východísk pozitívne i negatívne určíme, prečo niektoré slovné spojenia predmetná definícia nemôže obsahovať a zároveň našou snahou bude odôvodniť a určiť jednotný pojem, ktorý v sebe subsumuje relevantné prvky a zároveň neguje negatíva policajnej praxe.

Kľúčové slová: policajná činnosť, vysokoprofilový incident, policajne-relevantná udalosť, krízová situácia

Úvod

Využívanie vedeckých poznatkov a rozsiahlej palety vedeckých metód má s ohľadom aj na princíp vedeckosti v činnosti polície dlhodobú tradíciu, pričom s ohľadom na aktuálne sa vyvíjajúce dynamické zmeny komplexnej bezpečnosti, najmä vnútornej, považujeme za relevantné aktívnejšie klásť dôraz na rozvoj inovatívnych subsystémov policajnej vedy s ohľadom na aktuálne výzvy. Výsledným efektom prieniku vedeckých poznatkov a metód do policajnej činnosti je zvyšovanie špecializácie, profesionalizácie, inštitucionalizácie, zefektívňovanie organizácie a riadenia a v našom prípade precizovanie terminologických definícií reflektujúc teoretické, vedecké a aplikačné aspekty. Efektívnosť policajného vedeckého poznania a kreovania inovatívnych aktuálnych definícií ovplyvňuje integrácia teoretickej, empirickej a aplikačnej roviny. Kým samotná prax je de facto zadávateľom vedeckého problému, zároveň je našim filtračným subjektom vo fáze vyhodnotenia efektívnosti a v svojej podstate dokonalosti využiteľnosti záverov výkonom služby. Osobitne pojmové vymedzenie vysokoprofilového incidentu bolo potrebné vymedziť reflektujúc metodologický prístup konštituovania z pohľadu vedeckého poznania, ale zároveň pohľad praktického poznania, v rámci ktorého počas vedeckého procesu dochádza k prepojeniu základného výskumu s aplikovaným výskumom.

Teoretické východiská vysokoprofilového incidentu súvisia s analýzou a vymedzením elementárneho pojmu policajne-relevantnej udalosti a následne analýzou vybraných prvkov bezpečnosti, ktoré kategorizujú policajne-relevantnú udalosť z hľadiska rizikovosti za najrizikovejšiu a teda aj najnáročnejšiu z manažérskeho hľadiska organizácie a plánovania. Identifikácia a správne vyhodnotenie policajne-relevantnej udalosti vysokoprofilového incidentu súvisí nielen so znalosťou prípadných protiprávných konaní evokujúcich stav vyhlásenia osobitného postupu a koordinácie subjektov na mieste udalosti, ale aj určením racionálnej hranice, kedy je naozaj oprávnené označiť udalosť týmto statusom a zároveň znalosťou postupu v konkrétnom prípade. Z pohľadu policajno-vedného rozmeru je primárnym základom vymedzenie elementárnej terminológie, teoretických východísk a charakteristík policajne-relevantnej udalosti vysokoprofilového incidentu ako významného subsystému policajných vied, následne pôsobenie celospoločenských (makro štrukturálnych) a vnútrorezortných (mikroštrukturálnych) faktorov existencie, postupov, rozpracovanie kooperácie a koordinácie subjektov pri predmetnej udalosti a osobitne rozpracovanie programu vzdelávania príslušníkov Policajného zboru. Znalosť rozpoznania vysokoprofilového incidentu, samotného postupu a efektívna promptná spolupráca všetkých dotknutých subjektov na mieste udalosti komplexne dokáže eliminovať nežiadúci stav v čo najkratšom čase s cieľom zabezpečenia záchrany maximálneho možného počtu ľudských životov. Pojem vysokoprofilový incident nie je právne definovaný a v svojej podstate relevantnosť významu je naviazaná na krízové riadenie udalosti a krízový manažment.

S využitím metodologických vedeckých postupov sme sa rozhodli saturovať potreby policajnej praxe a skúmať legislatívne, interné, ale aj inštitucionálne predpoklady postupu

policajtov na mieste predmetnej policajne-relevantnej udalosti s cieľom identifikovať základné prvky definície vysokoprofilového incidentu, ako aj vymedziť konanie, ktoré možno za také označiť. V rámci teoretického výskumu vyprofilujeme charakteristické znaky policajne-relevantnej udalosti vysokoprofilového incidentu ako osobitného typu policajne-relevantnej udalosti subsystému policajného práva. Pre potreby dosiahnutia stanoveného cieľa príspevku budeme primárne pracovať s vedeckou metódou analýzy a následne konfrontácie s praxou.

Teoretické východiská vysokoprofilového incidentu z pohľadu vymedzenia policajne-relevantnej udalosti

Z pohľadu postupnosti od všeobecného ku konkrétnemu si na začiatku vymedzíme teoretické východiská pojmu policajne-relevantná udalosť, jej znaky, ako aj teoretické východiská existujúcich definícií.

Podľa Filáka policajne-relevantná, resp. policajne bezpečnostná udalosť je proces, resp. dej, ktorý sa pripravuje, vzniká, má svoj priebeh a zaniká, pričom má za následok vznik policajne bezpečnostnej situácie (policajne relevantnej situácie), na ktorej riešenie a objasnenie sú policajno-bezpečnostné orgány.¹ V podstate vychádzajúc z predmetného pojmu vysokoprofilový incident je jednoznačne policajne relevantná udalosť, keďže na jej riešenie, či už z pohľadu zákona š. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v platnom znení alebo z pohľadu výkonu služobných činností, je príslušný Policajný zbor, a to prostredníctvom príslušných organizačno taktických foriem činnosti s orientáciou na určitú úroveň špecializácie. Klasifikácia policajne relevantných udalostí je možná podľa rôznych kritérií, a to

- podľa právnej kvalifikácie,
- podľa formy zavinenia,
- podľa spôsobeného následku,
- podľa miery rizika udalosti,
- podľa miesta spáchania udalosti
- podľa spôsobu spáchania.

Podľa právneho posúdenia kategorizujeme udalosti do troch skupín, a to trestné činy, priestupky a iné spoločensky nežiadúce udalosti.² V prípade vysokoprofilového incidentu v svojej podstate možno hovoriť o akomkoľvek protiprávnom konaní, avšak s ohľadom na existujúce prípady spravidla uvedené konania z pohľadu právnej kvalifikácie zaraďujeme medzi trestné činy.

Zavinenie je budované na dvoch zložkách, a to vedomostnej (rozumovej, intelektuálnej, racionálnej) a vôľovej. Vedomostná zložka v sebe zahŕňa vnímanie predmetov a javov prostredníctvom zmyslových orgánov, ako aj takých, ktoré páchatel vnímal skôr, ale o ktorých vedel na základe znalostí a skúseností. Vôľová zložka vyjadruje chcenie rozhodujúcich skutočností, ktoré zakladajú trestné čin alebo uzrokovanie s nimi. Ak páchatel nechce a nie je s nimi ani uzrokovateľ, chýba vôľový vzťah páchatel'a k trestnému činu. Vôľovú zložku nemožno zamieňať s psychickou zložkou konania (obligatórny znak objektívnej stránky), ani schopnosťou ovládacou, ktorá je rozhodujúca pri posudzovaní príčetnosti.³ Úmyselné zavinenie môže mať formu priameho (dolus directus) a nepriameho (dolus indirectus) úmyslu, nedbanlivosť formu vedomej a nevedomej nedbanlivosti. Formy zavinenia sa od seba odlišujú podľa vzťahu vedomosti a vôle páchatel'a k spôsobeniu následku predpokladanému skutkovou podstatou trestného činu v dôsledku konania páchatel'a pri naplnení ďalších znakov požadovaných skutkovou podstatou trestného činu. Pri posudzovaní naplnenia konkrétnej

¹ FILAK A. a kol. Základy teórie policajne bezpečnostnej činnosti II. Praha: Police History, 2006, s. 149.

² NESVADBA A. Teória policajných a bezpečnostných činností, Bratislava: APZ, 2004, s. 17-18

³ ČENTĚŠ J. a kol. Trestný zákon (veľký komentár). Žilina: Eurokódex, 2020, s. 28 a nasl.

formy zavinenia je nevyhnutné vychádzať zo znakov skutkovej podstaty trestného činu ako celku.⁴ Uzrozenie pri nepriamo úmysle vyjadruje aktívny vôľový vzťah páchatel'a k spôsobeniu následku relevantného pre trestné právo, t.j. predpokladaného a vyjadreného v konkrétnom ustanovení trestného zákona. Na uzrozenie páchatel'a v čase činu s možným následkom sa usudzuje aj z charakteru konania páchatel'a, t.j. intenzity útoku, času jeho trvania, fyzických dispozícií poškodeného a páchatel'a, z miesta na tele poškodeného, na ktorom boli útoky vedené, z početnosti atakov a pod., ako aj zo správania sa páchatel'a po čine ako pomocného hľadiska a z toho, či páchatel' počítal s konkrétnou okolnosťou, ktorá by mohla následku, ktorý vnímal ako možný, zabrániť.⁵

Podľa spôsobeného následku možno diverzifikovať udalosti podľa spôsobenej škody a teda podľa toho, či došlo k následku na živote, ujme na zdraví, škode na majetku, narušeniu verejného poriadku a pod.

Z hľadiska miery rizika udalosti, možno policajne-relevantné udalosti rozčleniť na rôzne stupne od najmenej rizikovej až po najviac rizikové, pričom s ohľadom na interné smernice najvyšší stupeň na škále rizikovosti má bezpochyby teroristický útok, ktorého postup je jednoznačne zadaný. Teroristický útok možno v policajnej terminológii subkategorizovať pod pojem vysokoprofilový incident, avšak si musíme uvedomiť fakt, že pri teroristickom útoku je osobitne určený postup, kým pri iných, menej rizikových vysokoprofilových incidentoch sú určité nuansy a osobitosti. Zovšeobecnene možno konštatovať, že vysokoprofilový incident patrí medzi viac rizikové udalosti, ako ostatné de facto bežné policajné situácie.

Miesto činu je právne neurčitý pojem, ktorý je dôležitý pre príslušníkov PZ pretože, prvotne určuje miestnu príslušnosť realizátora následných činností, je dôkazom o spáchaní činu, je východiskom pre ďalšie objasňovanie a pátranie po páchatel'ovi, je miestom výskytu stôp a dôkazov, vykonaním obhliadky na mieste možno získať poznatky ku spôsobu spáchania, ako i času spáchania skutku.⁶ Uvedenú udalosť je možné spáchať na mieste prístupnej verejnosti stále, periodicky alebo dočasne, prípadne na inom mieste ako mieste prístupnom verejnosti, v mieste neprístupnom verejnosti štandardne. Ak sa uvedená udalosť spája s konkrétnou oblasťou napr. ochranou mäkkých cieľov a verejných priestranstiev, možno miesta kategorizovať podľa zvýšeného stavu ohrozenia a to školy a školské zariadenia, nemocnice, križovatky hlavných dopravných trás či už cestných, vlakových alebo vodných, tunely, mosty, nákupné centrá, športoviská, kultúrne centrá, verejné priestranstvá podľa zákona o obecnom zriadení, tzv. masmediálne objekty, vodné zdroje, priehrady, zdroje plynových zásobníkov, zdroje elektrických energií, objekty verejnej správy, vládne inštitúcie, úrady alebo objekty s väčším počtom osôb. S ohľadom na už vzniknuté prípady vysokoprofilových incidentov majú miesta spáchania udalosti jeden spoločný prvok, a to miesta ktoré priťahujú veľkú pozornosť, záujem verejnosti a médií s možnosťou live streamovania.

Významným delením je aj spôsob spáchania protiprávneho konania, a to spáchaný verejne, verejne hromadne účinným spôsobom, s použitím zbrane, ľst'ou, násilím, opakovaním, s použitím nátlaku, trýznivým spôsobom⁷, surovým spôsobom spáchania⁸, hromadný trestný čin a podobne.

⁴ KUBIČKA R. Subjektívna stránka trestného činu. Bratislava: Wolters kluwer, 2018, s. 56.

⁵ JR 6/2002.

⁶ LOFFLER B., ZÁMEK D. Aplikácia vybraných subsystemov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku. Hodonín: Evropský ústav práva a súdneho inžinýrství, 2017. s. 37

⁷ Vid' uznesenie NS SR z 10. novembra 2011, sp.zn. 5 To 12/2011, uznesenie NS SR z 5.júna 2012, sp.zn. Tdo 24/2012

⁸ Vid' uznesenie NS SR z 10. novembra 2011, sp.zn. 5 To 12/2011, uznesenie NS SR z 5.júna 2012, sp.zn. Tdo 24/2012

Policajne relevantné udalosti sú determinované prvkami, ktoré ich špecifikujú, pričom zaradíme medzi ne:

1. objekt, na ktorý subjekt pôsobil, resp. pôsobí – môže ísť o určitý priestor uzatvorený alebo otvorený terén, predmety, ľudia alebo zvieratá, ktoré sa v takom priestore nachádzajú. Objektom sú aj javy a procesy, ktoré boli spôsobené prírodnými silami alebo ľudským konaním (dopravná nehoda, požiar, živelná pohroma, smrť človeka a pod.)
2. pôsobiaci objekt, resp. subjekt- ten, kto v miestnej a časovej súvislosti určitým spôsobom vyvolal zmeny na objekte, na ktorý pôsobil (páčidlo, zbraň, pneumatika vozidla)
3. spôsob pôsobenia- rôzny v závislosti od zdroja pôsobenia (človek, zviera, prírodná sila), pričom môže mať aj rôznu intenzitu,
4. zmeny, ktoré nastali v dôsledku pôsobenia – zmeny sú nositeľmi informácií a majú strategický význam pre určenie druhu postupov a činnosti policajných orgánov (kriminalistické stopy).⁹

Teoretické východiská pojmu vysokoprofilový incident

Vysokoprofilový incident bol z terminologického hľadiska vymedzený výlučne v metodickom usmernení riešenia vysokoprofilových incidentov z roku 2014 ako

= krízová situácia spočívajúca v skutočnom alebo hroziacom protiprávnom stave, vyvolanom fyzickou osobou, alebo skupinou fyzických osôb, pri ktorej bola usmrtená alebo reálne hrozí usmrtenie jednej alebo viacerých osôb, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, poruchy zdravia, škody veľkého rozsahu, či spôsobenie iného vážneho následku, napr. usmrcovaním alebo zraňovaním osôb, braním rukojemníka, obmedzovaním osobnej slobody, únosom, vydieraním, použitie výbušných zariadení, biologických látok, chemických látok prípadne jadrového materiálu a to bez ohľadu na jej neskoršiu právnu kvalifikáciu, ako aj ostatné prípady uvedené v internom predpise – nariadení ministra vnútra SR o hlásnej službe.¹⁰

Prostredníctvom analýzy dokážeme podložiť naše vedecky odôvodnené tvrdenie, že predmetná definícia je nesprávna a prekonaná a v svojej praxi minimalisticky použiteľná. Krízová situácia v sebe subsumuje momenty, ktoré vyvolávajú značné psychické napätie, ktoré sa výrazne premieta do nášho správania. Takéto konfrontačné javy so sebou obvykle nosia niektoré typické znaky súvisiace s výkonom služby, ako napr.

- nutnosť bezodkladne a adekvátne riešiť veci pod časovým stresom,
- zodpovednosť,
- jedinečnosť voľby efektívneho postupu s ohľadom aj na osobitosť osoby, voči ktorej služobný zákrok smeruje, či už
 - agresívna, príp. ozbrojená osoba (ohrozujúca policajtov alebo iné osoby)
 - samovrah ohrozujúci seba, alebo aj svoje okolie (tzv. „rozšírená samovražda)
 - osoba pod vplyvom drog či alkoholu
 - duševne chorá osoba
 - osobitne pri teroristickom útoku.

Z hľadiska definovanie vysoko profilového incidentu ako krízovej situácie by bolo vhodné precizovať uvedený názov, konkrétne zameniť pojem krízová situácia aj s ohľadom na fakt, že pojem **krízová situácia je definovaná** nielen v prameňoch práva, ale aj v interných predpisoch, tzn. hovoríme o právne určitom pojme. Primárnym a teda významným predpisom je **Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z.** o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu,

⁹ FILAK A. a kol Základy teórie policajne bezpečnostnej činnosti II. Praha: Police History, 2006, s. 154.

¹⁰ Metodické usmernenie riešenia vysokoprofilových incidentov v podmienkach PZ. Bratislava, marec 2014.

výnimočného stavu a núdzového stavu, kde je definovaná krízová situácia ako obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav alebo výnimočný stav alebo núdzový stav. V zmysle čl. 8 predmetného ústavného zákona práve bezpečnostná rada v mieri sa ako poradný orgán podieľa na vytváraní a realizácii bezpečnostného systému Slovenskej republiky, plnení medzinárodných záväzkov v oblasti bezpečnosti, vyhodnocuje bezpečnostnú situáciu v Slovenskej republike a vo svete, pripravuje pre vládu návrhy opatrení na zachovávanie bezpečnosti Slovenskej republiky, na predchádzanie krízovým situáciám, ako aj návrhy na riešenie vzniknutej krízovej situácie, pričom podrobnosti jej fungovania v čase mieru ustanoví osobitný zákon. Obdobnú úlohu plní na regionálnej úrovni aj bezpečnostná rada kraja, na okresnej úrovni bezpečnostná rada okresu, pričom obe si predkladajú svoje aktivity bezpečnostnej rade vyššieho stupňa. S ohľadom na predmetný právny predpis a to aj s ohľadom na iné právne predpisy sa nám spája s pojmom krízová situácia najmä značné koordinované správanie jednotlivých subjektov, ako som už prezentovala nielen v rámci Ministerstva vnútra SR resp. nielen v rámci Policajného zboru.

Ďalším významným právnym predpisom upravujúcim riadenie štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu je **zákon č. 387/2002 Z. z.** o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov, pričom predmetný zákon je z hľadiska charakteristiky krízovej situácie aplikovaný práve mimo času vojny a vojnového stavu, to znamená štandardizovaných prípadoch vzniku vysokoprofilového incidentu v praxi. V zmysle uvedeného právneho predpisu krízovou situáciou mimo času vojny a vojnového stavu rozumieme obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v ústavnom zákone alebo v osobitnom zákone na jej riešenie vyhlásiť výnimočný stav, núdzový stav alebo mimoriadnu situáciu. Ak máme na mysli odkaz na Ústavný zákon, opäť je tu systém podmienok štátu vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav alebo výnimočný stav alebo núdzový stav, pričom v takom prípade budeme následne postupovať v súlade s dikciou ústavného zákona. Krízová situácia sa taktiež spája s krízovým riadením, ktoré predstavuje súhrn riadiacich činností orgánov krízového riadenia zameraných na analýzu a vyhodnotenie bezpečnostných rizík a ohrození, plánovanie, prijímanie preventívnych opatrení, organizovanie, realizáciu a kontrolu činností vykonávaných pri príprave na krízové situácie. Práve medzi orgány krízového riadenia radíme vládu SR, ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, NBS, bezpečnostnú radu kraja, okresný úrad, bezpečnostnú radu okresu, obec a vyšší územný celok. Z pohľadu vysokoprofilového incidentu nám absentuje hlavný subjekt rozhodujúci o postupe pri takejto udalosti a to PZ. Pri precizovaní časti pojmu krízová situácia podľa z. č. 387/2002 Z. z. máme na mysli aj aplikáciu **zákona č. 42/1994 Z. z.** o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov v zmysle ktorého je definovaná **mimoriadna situácia** ako obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa zákona o civilnej ochrane, počas z nej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenie následkov mimoriadnej udalosti. Na účely tohto zákona sa pod mimoriadnou udalosťou rozumie živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia druhého stupňa, hromadný prílev cudzincov na územie Slovenskej republiky alebo teroristický útok pričom definuje osobitne haváriu, katastrofu aj živelnú pohromu. Už len z terminologického hľadiska s ohľadom na predmetné pramene práva nám vyvstáva otázka, aká je vysokoprofilový incident krízová situácia s ohľadom na ich vymedzenie, pretože ak akokoľvek si rozanalyzujeme krízovú situáciu či už podľa ústavného zákona alebo zákona o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu aj s ohľadom na zákon o civilnej ochrane obyvateľstva maximálne identifikujeme ako krízovú situáciu **teroristický útok** (jedna z možností

vysokoprofilového incidentu). Našu domnienku následne potvrdzuje aj nariadenie ministerstva vnútra č. 5/2017 o plnení úloh pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení, ktoré upravuje aj postup koordinácie a riadenia. Musíme si však uvedomiť, že **nie každý vysokoprofilový incident v danom chápaní je s ohľadom na danú analýzu krízová situácia**, resp. len kvázi vysokoprofilový incident z hľadiska miery rizika najrizikovejší tzv. periculosum eventus, teda teroristický útok.

Nariadenie ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 5 z 13. januára 2017 o plnení úloh pri príprave na krízové situácie pri ich riešení nám vymedzuje prípravu na krízové situácie a taktiež definuje v prílohe č. 1 možné zdroje rizík a ohrození, ako aj príčiny vzniku krízových situácií. Ak hovoríme o krízovej situácii terorizmu definuje teroristický útok na prvky kritickej infraštruktúry, politický terorizmus, náboženský, etnický, teritoriálny, psychologický terorizmus či bio terorizmus. Ak postupne prejdeme ďalej v rámci extrémizmu možno identifikovať také krízové situácie, kde príčinou vzniku bude radikalizácia, ohrozenie verejného poriadku napríklad demonštrácie prípadne pochody či páchanie trestnej činnosti. Medzi ďalšie formy vysokoprofilového incidentu vychádzajú z prílohy nariadenia ministra vnútra možno zaradiť násilné protiprávne konanie narušujúce verejný poriadok a bezpečnosť štátu (konanie podujatí na celoslovenskej úrovni, protestné akcie antiglobalistov, štrajkové akcie a pochody, problematika rómskych komunit, verejných športových podujatí a verejných zhromaždení, riziká plynúce z ochrany objektov osobitnej dôležitosti), civilizačné sociogénne riziká (útoky proti orgánom verejnej moci, násilné protiprávne konania, etnické, ideologické a náboženské konflikty, uloženie nástražného výbušného systému, poškodzovanie všeobecne prospešných zariadení), riziká a ohrozenia vyplývajúce z chemických, biologických a jadrových materiálov (CBRN hrozby). Po analýze teda musíme konštatovať, že **existujú alternatívne krízové situácie vymedzené v internom právnom predpise**, avšak nedokážu pokryť všetky formy existencie vysokoprofilového incidentu, či už máme na mysli vydieranie, branie rukojemníka a pod. Niektoré krízové situácie nemožno zahrnúť do postupu zmysle nariadenia ministra vnútra SR z roku 2017. Nemožno považovať však predmetný predpis za vágny vo vzťahu ku všetkým druhom vysokoprofilového incidentu ako vyššie uvádzame. Všeobecné pravidlá zriadenia krízových štábov, skupín riadenia a výjazdových skupín, ako aj riešenia krízovej situácie sú rešpektované. Musíme si však uvedomiť, že vysokoprofilový incident je osobitnou udalosťou, nie obligatórne vždy krízovou situáciou alebo mimoriadnou situáciou, a teda postupy a procesy v rámci riešenia sú špecifické, aj s ohľadom na subjekty participujúce na eliminácii vysokoprofilového incidentu.

Druhým problémom je podľa môjho názoru aktuálna sústava orgánov vecne príslušná v zmysle prameňov práva na riešenie takýchto situácií, napr. aj podľa zákona o riadení štátu krízových situácií mimo času vojny alebo vojnového stavu. Preto je potrebné precizovať pojem vysoko profilový incident z hľadiska definície, konkrétne zameniť terminus technicus krízová situácia za pojmy napr. policajné relevantná udalosti vyššieho záujmu alebo s vyšším bezpečnostným rizikom, kritická situácia alebo mimoriadna policajná udalosť. Pre kreovanie precíznej definície je potrebná identifikácia určitých spôsobov resp. foriem páchania vysoko profilového incidentu. V tomto prípade považujeme za veľmi prínosné snahu vymedziť spôsoby dopustenia sa vysoko profilového incidentu prezentované už v metodike z roku 2014, kde sú definované alternatívne postupy či už je to teda usmrtenie alebo reálne ohrozenie, reálna hrozba usmrtenia jednej alebo viacerých osôb, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, poruchy zdravia, škoda veľkého rozsahu alebo spôsobenie iného vážneho následku napr. usmrcovaním alebo zraňovaním osôb, braním rukojemníka, obmedzovanie osobnej slobody, únos, vydieranie, použitie výbušných zariadení, biologických, chemických látok prípadne jadrového materiálu bez ohľadu na právnu kvalifikáciu a práve z uvedeného možno považovať za zaujímavé snažiť sa identifikovať modus operandi. V skratke môže ísť aj o únos dopravného prostriedku a osôb v ňom, aktívneho strelca označovaného Amok, všeobecné ohrozenie

strategických cieľov alebo strategických objektov, všeobecné ohrozenie s vydieraním, barikáda, rozšírená samovražda, konanie alebo vyhrážanie sa s použitím zbrane hromadného ničenia, nebezpečnej látky či už je to chemická, jadrová, biologická látka, konanie s hromadným postihnutím osôb. V poslednom rade je potrebné zdôrazniť, že vyššie zadané policajne relevantné udalosti podľa nariadenia ministra vnútra č. 5 z roku 2017, ako je aj teroristický útok sú zároveň vysokoprofilové incidenty, ale vzhľadom na naplnenie znakov definície krízovej situácie sa v prípade teroristického útoku postupuje akonáhle je preverená udalosť a identifikovaná, že reálne ide o teroristický útok, v súlade s nariadením MV SR č. 5z roku 2017. Akonáhle dôjde k potvrdeniu informácie jej preverením, že hovoríme o teroristickom útoku, mení sa charakter tejto udalosti z vysokoprofilového incidentu na jednoznačnú krízovú situáciu, v rámci ktorej sa aplikuje krízové riadenie v súlade s nariadením, tzn. dôležitým prvkom pre stanovený postup je identifikovanie a potvrdenie teroristického útoku.

Za pravdu nám dáva samotná prax, ktorá na základe činnosti pracovnej skupiny a našich podnetov precizovala pojem vysokoprofilový incident ako situáciu spočívajúcu v prebiehajúcom alebo bezprostredne hroziacom protiprávnom stave, vyvolanom fyzickou osobou alebo fyzickými osobami, pri ktorej bola usmrtená alebo reálne hrozí usmrtenie minimálne jednej osoby, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, škody veľkého rozsahu, či spôsobenie iného vážneho následku, napr. usmrcovaním alebo zraňovaním osôb, braním rukojemníka, obmedzovaním osobnej slobody, únosom, vydieraním, použitie výbušných zariadení, biologických látok, chemických látok prípadne jadrového materiálu a to bez ohľadu na jej neskoršiu právnu kvalifikáciu, čím reálne došlo k vyhodneniu pojmu krízová.

Terminologické vymedzenie vysokoprofilového incidentu

Vychádzajú z vyššie uvedenej analýzy môžeme definovať vysokoprofilový incident ako mimoriadnu policajne relevantnú udalosť, ktorá vzniká v rámci špecifickej bezpečnostnej situácie, pri ktorej reálne hrozí predovšetkým usmrtenie alebo spôsobeniu ujmy na zdraví osôb alebo prípadne osoby, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, poruchy zdravia, škody veľkého rozsahu, či spôsobenie iného vážneho následku, spočívajúca v skutočnom, alebo hroziacom protiprávnom stave, vyvolanom fyzickou osobou, alebo skupinou fyzických osôb, resp. k takýmto konania už došlo. Ide v svojej podstate o také incidenty prípadne policajné situácie, pri ktorých sa predikuje kumulácia všetkých dostupných personálnych a materiálnych zdrojov a častokrát nielen z rezortu ministerstva vnútra, ale ide o kooperáciu a koordináciu viacerých subjektov spolupracujúcich rezortov, ktoré poznáme primárne alebo spravidla teda aj v rámci integrovaného záchranného systému. S vysoko profilovými incidentmi sa nám najčastejšie spája výrazná medializácia a s tým súvisiace frekventované nahrávanie a streamovanie konaní samotných páchatel'ov, ako aj postupov príslušníkov PZ na mieste takejto udalosti. AJ z uvedeného dôvodu je potrebné v rámci rozhodovania dbať na skutočnosť, že služobná činnosť a služobné zákroky realizované príslušníkmi Policajného zboru, ako aj ostatnými relevantnými subjektami musia byť precizované s ohľadom na charakter tejto udalosti. V zásade sa jedná o incidenty alebo situácie, ktoré nie je možné riešiť štandardnými organizačno-taktickými formami činnosti a prostriedkami, je potrebné súčinnosť a spolupráca jednotlivých subjektov a kumulácia dostupných ľudských i materiálnych zdrojov v závislosti od typu incidentu.

Aj naoko nevyzerajúca situácia či udalosť disponuje schopnosťou stať sa vysokoprofilovým incidentom, tzn. nie je obligatórnou podmienkou plánovanie. Vysokoprofilový incident je teda dej, resp. proces, ktorý sa pripravuje, vzniká, má svoj priebeh a zaniká, má za následok vznik policajne bezpečnostnej situácie, na ktorej riešenie je príslušný Policajný zbor, pričom si vyžaduje zriadenie riadiaceho štábu na čele s riaditeľom KR PZ, prípadne ním určený riadiaci príslušník PZ (v osobitných prípadoch prezident PZ alebo prezidentom PZ určený riadiaci policajt).

Medzi najštandardnejšie modus operandi vysokoprofilového incidentu zaraďujeme

- únos dopravného prostriedku a osôb , resp. osoby,
- aktívny strelec usmrcujúci alebo zraňujúci osoby, alebo ak je na úteku bezprostredne po spáchaní skutku, pretrvávajúca obava v pokračujúcom konaní (nebezpečný páchateľ, obvykle ide o jednotlivca môže sa jednať aj o skupinu páchatel'ov, ktorý nemá zábrany pre akékoľvek správanie, s cieľom zabiť alebo zraniť čo najväčší počet osôb),
- vydieranie s odôvodnenou hrozbou usmrtenia alebo ublíženia na zdraví alebo spôsobenia škody veľkého rozsahu s cieľom získania prospechu,
- útok na tzv. mäkké ciele (ochrana verejných priestranstiev), kde útočník koná na verejnom, resp. frekventovanom priestranstve s cieľom usmrtiť čo najviac osôb,
- použitie výbušných zariadení, biologických, chemických látok alebo jadrového materiálu,
- vyhrážanie sa násilím proti životu a zdraviu osôb (osoby) alebo majetku s použitím zbrane, zbrane hromadného ničenia, nebezpečnej látky, dopravného prostriedku alebo nebezpečného materiálu,
- osoby demonštrujúce úmysel samovraždy alebo rozšírenej samovraždy, pokus o samovraždu alebo rozšírenú samovraždu,
- branie a zadržiavanie rukojemníka/ rukojemníkov, barikádová situácia.

Ako vyššie uvádzame pri delení vysokoprofilových incidentov podľa miesta spáchania považujeme za potrebné zdôrazniť potrebu vyšpecifikovať tzv. ohrozené objekty v kontexte ochrany mäkkých cieľov, ako sú už vyššie spomínané križovatky hlavných dopravných trás či už cestných, vlakových alebo vodných, tunely, mosty, nákupné centrá, reštaurácie, priestory určené na športové podujatia, kultúrne centrá, nemocnice, verejné priestranstvá, priestory rozhlasu a televízie, printových a rozhlasových médií teda masmediálne objekty, vodné zdroje, priehrady, zdroje plynových zásobníkov, zdroje elektrických energií, školy, školské zariadenia, vzdelávacie inštitúcie, centrá voľného času teda z hľadiska vzdelávacieho procesu iné strategické objekty, objekty verejnej správy, vládne inštitúcie úrady alebo objekty s väčším počtom osôb. Výpočet miest môže sa meniť v závislosti od reálnych prípadov existencie vysokoprofilových incidentov v globálnom meradle. V danom bode je potrebné zdôrazniť potrebu identifikovania a rozpracovania možnej spolupráce verejného a súkromného sektora

V rámci vysokoprofilového incidentu je potrebné dbať na najzákladnejšiu **zásadu**, a to reálny predpoklad, že príslušníkom PZ **hrozí mimoriadne nebezpečné konanie osoby/osôb** voči ktorým budú realizovať služobný zákrok. Medzi ostatné všeobecné zásady, ktoré je policajt, ako aj riadiaci subjekt povinný dodržiavať pri snahe eliminovať vysokoprofilový incident, patria:

- princíp **minimalizácie** použitia sily v súbežnom kontexte s minimalizáciou vzniku hroziacich škôd – na jednej strane je potrebné vždy dbať na základné zásady služobného zákroku a ustanovenia zákona o Policajnom zbore, ktorých zámerom je využiť najmenej invazívne dostupné prostriedky potrebné pre naplnenie cieľa sledovaného služobným zákrokom a teda v tomto prípade eliminácie incidentu a konať tak, aby konaním nevznikla väčšia škoda ako by tomu bolo tak, keby policajt nekonal,
- **jeden riadiaci subjekt**- pre jednoznačný subordinačný postup, ktorý je dokumentovaný a subsumuje v sebe množstvo nadväzujúcich logicky prepojených rozhodnutí. Vždy musí byť jednoznačné kto je riadiacim orgánom akcie, pričom nemôže dôjsť k zámene prípadne nezrovnalostiam. Viacero riadiacich subjektov by spôsobilo na jednej strane chaos, prípadne aj eskaláciu konania. Riadiaci orgán akcie je stanovená funkcia, alebo ním určený riadiaci príslušník PZ, pričom v danom bode by bolo vhodné identifikovať akým spôsobom môže teda poveriť iného riadiaceho pracovníka, pretože nie je tu ani odkaz na interný predpis ani pravidlá a spôsob

poverenia. Napriek tomu, že prax býva taká, že ktorýkoľvek vyššie nadriadený príde na miesto udalosti, preberá riadenie a ďalej riadi policajne relevantnú udalosť, je v danom prípade predmetnú vec potrebné striktné vymedziť a formalizovať buď s odkazom na interný predpis, ktorý to štandardne upravuje v praxi, alebo presne zadefinovať.,

- snaha **nadviazať kontakt s páchatelom** – predmetná zásada súvisí s princípom minimalizácie použitia sily, ako aj informovanosti, ktoré smerujú k hľadaniu spôsobov vytvorenia podmienok pre neintervenčné riešenie, ktoré má vždy prednosť pred samotným konaním,
- **plán intervencie**- od začiatku a preverenia vysokoprofilového incidentu je povinnosťou riadiaceho orgánu naplánovať takticky vedeného služobného zákroku proti páchatelovi s priamym použitím donucovacích prostriedkov s cieľom úspešne a promptne ukončiť vzniknutý incident s minimalizáciou spôsobenia strát na životoch a majetku. Súčasťou plánovania je kreovanie krízového variantu, v prípade narastajúcej eskalácie situácie, ako aj plánovaného variantu.
- **flexibilita rozhodovania a zmeny postupov** – riadiaci orgán akcie musí na základe dostupných informácií, svojich skúseností a znalostí dokázať adekvátne bez omeškania reagovať na dynamické zmeny, a teda nariadiť postup podľa krízového variantu, zmeniť ho na plánovaný variant, alebo naopak, ako aj mobilnú situáciu konania aj za použitia maximálnych síl a prostriedkov zmeniť na stacionárnu situáciu, ktorá je z taktického pohľadu výhodnejšia pre zvládnutie vysokoprofilového incidentu,
- **rozhodovacia právomoc** riadiaceho akcie za predpokladu prevzatia **zodpovednosti** za akciu až do doby rozhodnutia o zrealizovaní zákroku,
- celý rozhodovací proces podlieha **dokumentácii**, pričom jej súčasťou je aj postup plánovania, diskusia, informácie, ktoré rozhodnutiu predchádzali,
- za samotnú akciu, teda zrealizovaný služobný zákrok zodpovedá veliteľ zákroku a to až do doby odovzdania miesta príslušnej výjazdovej skupine,
- **bezkonfliktná realizácia plánu preberania a odovzdávania udalosti**, plán čiastočnej alebo celkovej kapitulácie a plán prepustenia rukojemníkov,
- **prednosť záchrany života a zdravia** osôb v prípade pokračujúceho konania, okamžité konanie policajtov na mieste incidentu, riešenie situácie bezodkladne rešpektujúc povinnosť odovzdať informácie operačnému stredisku,
- **vyjednávanie** – rešpektovanie dohody uzatvorenej vyjednávačom pre zachovanie statusu vzájomnej dôvery, snaha dospieť k neintervencii,
- **princíp informovanosti** – bezodkladný postup informácii dotknutým subjektom na jednej strane s cieľom ich ochrany, na strane druhej postup informácií médiám, s cieľom diseminácie údajov pre informovanie širokej verejnosti. V neposlednom rade uvedený princíp funguje vo vnútri subjektov, konkrétne promptné šírenie presných informácií operačnému stredisku a ich postúpenie dotknutým subjektom.

Teoretické východiská terminologického vymedzenia vysokoprofilového incidentu v sebe subsumujú aj precizáciu parciálnych pojmov, ktorých definovanie je nenahraditeľné pre kooperáciu a koordináciu s ostatnými subjektmi na mieste udalosti. Typickým pojmom je nebezpečná zóna, vonkajší a vnútorný periméter, bezpečná zóna, filtračná a dekontaminačná zóna. Nebezpečná zóna predstavuje priestor bezprostredného ohrozenia života a zdravia počas vysoko profilového incidentu, pričom tento priestor môže podliehať zmenám podľa času a priebehu udalosti. Aj preto je potrebné stanoviť vnútorný a vonkajší periméter, pričom z pohľadu minimalizácie používania nadbytočných pojmov ak hovorím napríklad o vnútornom perimetri máme na mysli nebezpečnú zónu. Vonkajší periméter predstavuje bezpečnú zónu,

v rámci ktorého nehrozí obyvateľom ujma na živote, zdraví, prípadne iný druh ujmy. Medzi oboma zónami je nevyhnutné vymedziť kontrolné stanovištia, teda miesta kontrolovaného vstupu a výstupu z nebezpečnej zóny do bezpečnej a naopak. Filtračná zóna by mal byť umiestnená bližšie k bezpečnej zóne a slúžiť na evakuáciu osôb z miesta udalosti, v rámci ktorej by bol eliminovaný vstup cudzích osôb na miesto udalosti. Dekontaminácia sa vyžaduje primárne na mieste udalosti vysokoprofilového incidentu, kde boli definované nebezpečné látky a materiál.

Záver

Na základe vymedzenia teoretických východísk definície vysoko profilového incidentu považujeme za dôležité určité poznatky preniesť aj do operačných scenárov. Vzhľadom na nenahraditeľnú úlohu, ktorú má operačné stredisko pri riešení vysokoprofilových incidentov, navrhujeme vytvoriť tzv. operačné scenáre obdobne, ako to má v elektronickom systéme PZ „domáce nezhody“ alebo „majetková trestná činnosť“, nech sa vecne maximalizuje získanie relevantných informácií obratom. Taktiež by bolo vhodné upraviť postup posunu informácií pri vysoko profilovom incidente, ktorých cieľom by bolo eliminovať zbytočné predĺžovanie a riadenie situácie osobami, ktoré nie sú na to adekvátne vyškolené, vycvičené a takisto teda aby vedeli čo najrýchlejšie identifikovať či naozaj konkrétna udalosť je vysokoprofilovým incidentom, ale aj aby vedeli získať čo najviac relevantných informácií od oznamovateľa pokiaľ je ochotný komunikovať. Práve prvotné komplexné informácie od oznamovateľa, prípadne od policajtov prvého kontaktu radikálne dokáže zmeniť spôsob, voľbu a výber taktiky na mieste udalosti. V neposlednom rade ich využiteľnosť vplyva na proces vyhodnotenia a rýchleho identifikovania, či možno v svojej podstate hovoriť o policajne relevantnej udalosti vysokoprofilový incident. Na jednej strane by išlo o scenáre, ktoré by de facto napomáhali určiť, ktoré informácie je tzv. určujúce informácie. Na druhej strane by bolo vhodné vypracovať pre operátorov aj jasný vizuálne porozumiteľný a vecný postup, kam posúvať informácie a kedy, aké povinnosti má operačný dôstojník.

Okrem návrhu pretavenia teoretických východísk do kreovania operačných scenárov, druhé využitie i keď naoko teoretického zamyslenia sa nad terminologickým vymedzením definície vysokoprofilového incidentu vidíme v kreovaní celosvetovo využívaných tzv. metodických listov (kárt) pre policajtov prvého kontaktu ako postupovať a na čo nemajú zabudnúť pri všetkých alternatívach, teda aj v prípade ak je páchateľ aktívny a ďalej koná, alebo ak je páchateľ pasívny, prípadne má neidentifikovateľné správanie. Systém metodických listov, resp. vizuálnych kariet jednoznačne graficky znázorní, minimálne v režimoch aktívny a pasívny páchateľ, štandardný postup, kedy policajt má konať tak, aby nezmaril podmienky neintervenčného riešenia, na aké povinnosti nemá zabudnúť, a v ktorých prípadoch sa postup mení v súlade so zásadou ochrany života a zdravia osôb.

Na druhej strane aktívny mód vyplýva tiež z metodiky – páchateľ je aktívny, koná, usmrcuje Intervenčné riešenie policajtmí prvého kontaktu sa vykoná len v tom prípade ak teda vec neznesie odklad v svojej podstate s cieľom okamžitého ukončenia situácie v prípade ak páchateľ stále koná a trvá reálna hrozba usmrtenie alebo zranenia ďalších osôb.

Použitá literatúra:

ČENTÉŠ J. a kol. Trestný zákon (veľký komentár). Žilina: Eurokódex, 2020. ISBN 978-80-8155-096-6

FILAK A. a kol Základy teórie policajne bezpečnostnej činnosti II. Praha: Police History, 2006. ISBN 80-86477-33-9

KUBIČKA R. Subjektívna stránka trestného činu. Bratislava: Wolters kluwer, 2018, ISBN 978-80-8168-883-6

LOFFLER B., ZÁMEK D. Aplikácia vybraných subsystémov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku. Hodonín: Evropský ústav práva a súdneho inžénrství, 2017. ISBN 978-80-906601-6-8

NESVADBA A. Teória policajných a bezpečnostných činností, Bratislava: APZ, 2004. ISBN 80-8054-324-0

ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v platnom znení

zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov

zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov
JR 6/2002

Autor

prof. JUDr. et Mgr. Jana Šimonová, PhD.

profesor

Katedra policajných vied

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Kontakt:

jana.simonova@akademiapz.sk